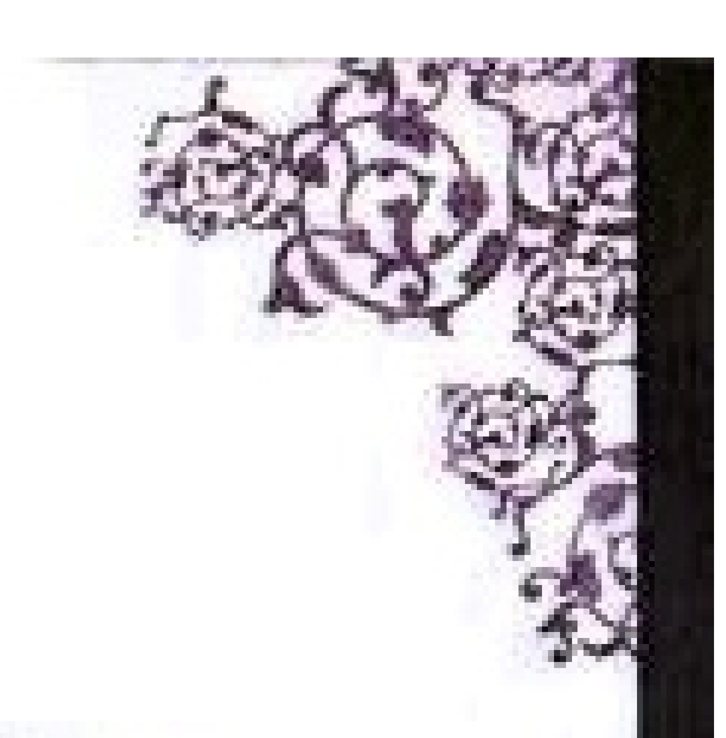

تبیین یک تحریف

عبدالرحیم قنوات

بسم الله الرحمن الرحیم

تبیین یک تحریف

نویسنده:

عبدالرحیم قنوات

ناشر چاپی:

مجهول (بی جا ، بی نا)

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

تبیین یک تحریف

مشخصات کتاب

نویسنده : عبدالرحیم قنوات

ناشر : عبدالرحیم قنوات

چکیده

داستان ورود اسیران اهل بیت به کربلا در روز بیستم صفر سال ۶۱ هجری به دلایل زیر ناصحیح است:عمر بن سعد پس از شهادت امام حسین (ع) و یارانش روز دوازدهم محرم راهی کوفه شد. با توجه به طول مسیر، اسیران اهل بیت روز چهاردهم یا پانزدهم محرم به کوفه رسیدند.چون عبیدالله درباره ی اسیران از شام کسب تکلیف کرد، پس به اندازه ی رفت و برگشت پیک، که حداقل دوازده روز است، اسیران در کوفه باقی ماندند. احتمالا اسیران روز بیست و ششم محرم از کوفه حرکت کردند و چون راه عادی بین کوفه و شام از تکریت، موصل، نصیبین، حراره و حمص می گذشته است و به دلیل صحراهای صعب العبور بین کوفه و شام راه مناسبتری وجود نداشت، بنابراین حداقل بیست و پنج روز طول می کشید تا کاروان اسیران به شام برسد که با این وصف، بازگشت آنها در تاریخ بیستم صفر همان سال به کربلا ممکن نبوده است.گذشته از این مطلب، نقل تاریخ بیستم صفر تا قرن هفتم در منابع نیامده است و لهوف نیز که برای نخستین بار این موضوع را مطرح می کند، منبع نقل خود را مشخص نمی کند. از طرف دیگر راه شام به مدینه از کناره های دریای احمر می گذرد و امکان عبور از کوفه وجود ندارد. نکته آخر اینکه نقل لهوف با نصوص دیگر تاریخی نیز تعارض دارد، ولی این مطلب پذیرفتنی است که جابر بن عبدالله انصاری در این روز به کربلا و زیارت شهیدان رفته و بر مزار سیدالشهدا و شهیدان عالی قدر قیام عاشورا سوگواری کرده است.

ورود اسیران اهل بیت به کربلا در روز بیستم

مشهور است که اسیران اهل بیت، روز بیستم صفر سال ۶۱ هجری،

اربعین شـهادت امام حسـین (ع)، در بازگشت از شام به کربلا بر مزار شهیدان به سوگواری پرداختند. هدف این نوشتار بررسی صحت و سـقم این روایت مشـهور است.آنچه در ابتـدا و در این زمینه می تـوان گفت این است که مـاجرای ورود اسـیران اهل بیت به کربلاـ در روز بیسـتم صـفر سال ۶۱ هجری بر اسـاس یـک بررسـی تاریـخ و یـا حتی بـا توجه به قرائن عقلی نادرست و مشـکوک است. ادله ای که در ذیل ارائه می شود در جهت اثبات این ادعاست:در تاریـخ آمـده است که عمر بن سـعد پس از شهادت امام حسین (ع) و یارانش بلافاصله سرهای شهیدان را به کوفه نزد عبیدالله بن زیاد فرستاد و خود، روز عاشورا و تمامی روز یازدهم محرم را در کربلا ماند و روز دوازدهم به همراه کاروان اسـیران راهی کوفه شد. [۱] درباره تاریخ ورود اسیران به کوفه با توجه به گزارشـهای تاریخی، که از روزهای پیش از عاشورا در دست است و در آنها آمد و شد قاصدانی میان کوفه و کربلاـ توصـیف شـده و فاصـله ایـن دو نقطـه، یکروزه، ذکر گردیـده اسـت، می تـوان ورود اسـیران اهـل بیت به کـوفه را روز چهاردهم و یا و پانزدهم محرم تعیین کرد؛ چرا که یک کاروان اسـیر که با شتر حرکت می کند برای طی چنین مسیری حداقل به زمانی دو برابر زمانی که یک قاصـد با اسب یا شتری جمازه می پیمایـد، نیاز دارد.مورخان می گویند عبیدالله بن زیاد شـرح ماجرا را برای یزید نوشت و در مورد اسیران از او کسب تکلیف کرد و یزید پاسخ داد که سرهای شهیدان و نیز کاروان اسیران را به شام بفرستد

و عبیدالله نیز چنین کرد. [۲] .مطابق یک گزارش تاریخی که حکایتگر واقعه ای از اواخر قرن دوم هجری است، فاصله میان کوفه و شام توسط یک پیک تند سیر – و احتمالا با استفاده از بیراهه ها و گذشتن از بادیه الشام – شش روزه طی می شده است. [۳] .حال اگر فرض کنیم که عبیدالله بن زیاد همان روز چهاردهم محرم فرستاده ای را نزد یزید فرستاده باشد، تاریخ ورود این فرستاده به دمشق حداقل بیستم محرم است. باز اگر فرض کنیم که یزید همان روز بلافاصله پاسخ نامه ابن زیاد را داده و این پاسخ را نیز فرستاده ای تند سیر به کوفه برده باشد، تاریخ ورود این سفیر به کوفه باید بیست و ششم محرم باشد. باز اگر فرض کنیم که ابن زیاد همان روز به محض وصول فرمان یزید، اسیران را به سوی شام حرکت داده باشد، کاروان اسیران حداقل در هشتم صفر سال ۶۱ هجری وارد شام شده است، زیرا راهی که سفیر تند سیر، شش روزه طی کند، یک کاروان اسیر حداقل در زمانی دو برابر آن خواهد پیمود – و این حداقل زمان منصور برای طی چنین مسیری است – هشتم صفر تا بیستم این ماه تنها دوازده روز فاصله دارد.بنابراین آمدن اهل بیت به کربلا در روز بیستم صفر تنها وقتی قابل قبول است که ما باز هم فرض کنیم که اسیران را همان روز ورود به شام بلافاصله بازگردانده باشند و این فرضی البته باطل و با روایتهای متعدد تاریخی مغایر است. [۴] همانگونه که فرضهای پیشین نیز نادرست و ذهنی است و در عالم واقع اتفاق نیفتاده است.بنابراین تا اینجا مشخص شد

که ورود اهل بیت به کربلا در روز بستم صفر سال ۶۱ هجری، با توجه به قرائن عقلی و در نظر گرفتن فاصله کوفه تا شام امر معقولی نیست. این تازه وقتی است که ما تنها با استفاده از قرائن و حدس و گمان بخواهیم در این خصوص حکمی صادر کنیم. بررسی نقلی این قضیه و سرکشی به متون و روایات در این باره، صورتی دیگر، از این امر را مشخص می کند که ما در ذیل به آن می پردازیم:این گونه که از تاریخ برمی آید ماجرای ورود اهل بیت به کربلا در بازگشت از سفر شام آن هم در بیستم صفر سال ۶۱ هجری، تا پیش از قرن هفتم هجری در جایی نیامده است. [۵] مرحوم سید بن طاووس (متوفی ۶۶۴ ه) برای اولین بار در کتاب «اللهوف علی قتلی طفوف» این داستان را اینگونه آورده است:و لمآ رجع نساء الحسین و عیاله من الشام و بلغوا العراق، قالوا للدلیل: مر بنا علی طریق کربلاء فوصلوا الی موضع المصرع، فوجدوا جابر بن عبدالله الانصاری رحمه الله جماعه من بنی هاشم و رجالا من آل رسول الله و قد ورد و الزیاره قبر الحسین، فوافوا فی وقت واحد و تلاقوا بالبکاء و الحزن و اللطم و اقاموا الماتم... [۶] .سید بن طاووس می گوید: وقتی زنان و خاندان امام حسین (ع) از شام برگشتند و به عراق رسیدند، از راهنمای خود خواستند تا آنان را به کربلا ببرد و چون به قتلگاه شهیدان رسیدند، با جابر بن عبدالله انصاری و گروهی از بنی هاشم و مردانی از خاندان پیامبر روبرو شدند که آنان نیز برای زیارت قبر سیدالشهدا به کربلا آمده

بودند. اینان جملگی در یک زمان به کربلا وارد شدند و به سوگواری پرداختند.حال با اندکی تأمل و دقت پیرامون این روایت می توان به این نتایج رسید:۱- نیامدن این روایت تا قرن هفتم هجری در کتب تاریخی، ما را در صحت این داستان دچار تردیدی جدی می کند.۲- مرحوم سید بن طاووس از معرفی مأخذ و ذکر سلسله روایت خود در این نقل خودداری کرده و اصولا در کتاب «اللهوف...» معمولا سلسله روایات ذکر نشده است.این نکته نیز، خود بر تردید پیشین می افزاید.۳- اصولا راه شام به مدینه از راه شام به عراق جداست.یزید، دستور داده بود که اسیران را به مدینه بازگردانند، لذا معقول نیست که کاروان اسیران از راهی دیگر، ابتدا به عراق رفته و سپس عازم مدینه شود. ۴- نکته قابل توجه دیگر اینکه مؤلف «اللهوف...» نیز در این روایت نیاورده است که روز ورود اهل بیت به کربلا- بیستم صفر است. ولی با توجه به اینکه روز ورود جابر بن عبدالله انصاری به کربلا در مأخذ تاریخی، بیستم صفر ذکر شده [۷] و مؤلف «اللهوف...» این دو واقعه را در یک روز دانسته، بعدها روز ورود اهل بیت به کربلا هم بیستم صفر قلمداد گردیده است. [۸] .۵- آنچه باز هم ما را در پذیرفتن بیستم صفر به عنوان تاریخ ورود اسیران به کربلا- به تردید می افکند، تناقض این قول با گفته های سایر مورخان شیعه و حتی خود مرحوم سید طاووس است.شیخ عباس قمی به نقل از حسن بن علی الطبرسی در کتاب «کامل بهایی»، تاریخ ورود اسیران اهل بیت را به شام، شانزدهم ربیع الاول سال ۶۱ هجری ذکر می کند [۹] که

مطلقـا بـا ورود اهل بیت در بیسـتم صـفر به کربلا ناسازگار است. هم ایشان به نقل از خود سـید بن طاووس در کتاب: «الاقبال بالاعمال الحسنه...» مدت اقامت اهل بیت را در شام یک ماه آورده است. [۱۰] نیز می آورد که تفصیل ورود جابر به کربلا در کتاب «مصـباح الزائر» سـید بن طاووس و «بشاره المصـطفی» ابوالقاسم طبری، که هر دو از کتابهای معتبر موجود است، آمـده و ابـدا ذکری از ورود اهل بیت در آن هنگام نشـده است. [۱۱] .بررسـی مسیر حرکت کاروان از کوفه تا شام نیز یاری رسان این بحث است، مؤلف کتـاب مقتـل «قمقام زخار» به نقل از «کامل بهایی» و مقتل ابی مخنف مسـیر حرکت کاروان و منزلگاه های آن را به این ترتیب معرفی کرده است:حصاصه، تکریت، صلب،... موصل، تل اعفر، سنجار، نصیبین،..، حلب، سرمین، قنسرین، معزه النعمـان،... حمـاه، حمص،... الارنب،... دمشق، [۱۲] .از نویسـندگان معاصـر، دکتر سـید جعفر شـهیدی بر اسـاس روایت مندرج در مقتل ابی مخنف و با تجزیه و تحلیل آنها منزلگاه های کاروان اسـیران را از کوفه تا شام صـحیحتر معرفی می نماید. [۱۳] .مختصـر اینکه مطـابق این روایـات و تجزیه و تحلیل جغرافیایی دکتر شـهیدی، کاروان اسـیران برای رسـیدن به دمشق، در یک خط مستقیم از راه «تکریت» به شمال عراق رفته و سپس وارد ایالت جزیره شمال عراق فعلی و شمال شرق سوریه گردیده است. پس از آن از راه موصـل به «نصـیبین» رفته و در نـوار مرزی کنـونی ترکیه و سـوریه به «حران» رسـیده است. سـپس وارد مناطق غربی سوریه گشته و با پشت سر گذاشتن «معره النعمان»، «حماه» و «حمص» سرانجام با طی مسیری در حدود ۱۵۰۰

کیلومتر وارد دمشق گردیده است.حال با نگاهی به نقشه کاملا روشن خواهد شد که طی چنین مسیری آن هم توسط کاروانی مرکب از زن و کودک و افراد ناتوان نمی توانـد آن چنان سـریع اتفاق بیفتـد که کاروان در کمتر از بیست پنج روز مجددا راه رفته را بازگردد و به کربلا بیایـد. انجام چنین کاری مسـتلزم این است که کاروان اسـیران بـدون توقف روانه مسافتی در حدود صـد و بیست و پنـج کیلومتر را پیموده باشـد و این مسـلما امری محـال است.ضـمن اینکه همانگونه که روی نقشه مشـخص در جغرافیای قدیم عربسـتان و شام، راه مدینه و شام راهی کاملا شناخته شده و جدا از عراق است. این راه که قسمت انتهایی مسیر تجـاری جنوب عربسـتان است، از کنـاره دریای سـرخ در غرب شـبه جزیره عربسـتان می گـذرد و طبیعی است که اهل بیت در بازگشت به مدینه این راه را طی کرده باشـند و گذشـتن آنها از عراق امری بسیار نامحتمل و بعید است و حتی چنانچه این کار صورت گرفته باشد با توجه به قرائن عقلی و نقلی و جغرافیایی، تاریخ ورود اهل بیت به کربلا نمی تواند روز بیسـتم صـفر سال ۶۱ باشـد. ولی آنچه پذیرفتنی است این است که این روز، روز ورود جابر بن عبدالله انصاری به کربلا و زیارت و سوگواری او بر مزار سیدالشهدا و شهیدان عالیقدر قیام عاشورا باشد؛ سلام الله علیهم اجمعین.

پاورقی

[۱] ترجمه تاریخ طبری، ج ۷، ص ۳۰۶۵، ترجمه اخبار الطوال، ص ۳۰۵.

[۲] اللهوف علی قتلی طفوف، سید بن طاووس، ص ۱۶۹ - ۷۱.

[۳] جوامع الحکایات و لوامع الروایات، سدیدالدین محمد عوفی، به کوشش جعفر شعار،

ص ۱۹۰ به بعد.

[۴] مرحوم شیخ عباس قمی به نقل از علامه مجلسی آورده است که اهل بیت پس از تغییر شرایط در شام تنها به مدت هفت روز به اقامه عزا پرداختند. ر. ک به منتهی الآمال، انتشارات ایران، ج ۱، ص ۵۱۵. هم ایشان در ص ۵۱۶ این کتاب از قول سید بن طاووس در کتاب «اقبال...» مدت اقامت اهل بیت را در کربلا یک ماه ذکر کرده است.

[۵] حماسه حسینی، مرتضی مطهری، ج ۱، ص ۳۰.

[۶] اللهوف، سید بن طاووس، ص ۱۹۶.

[۷] بررسی تاریخ عاشورا، محمد ابراهیم آیتی، ص ۲۴۴، به نقل از «مصباح المجتهد» شیخ طوسی.

[۸] برای نمونه ر. ک به المنتخب، شیخ عزالدین طریحی، بیروت، ۴۹۸، طریحی در قرن یازدهم هجری می زیست.

[۹] منتهی الآمال، ص ۴۹۵. [

[۱۰] همان، ص ۵۱۶.

[۱۱] همان، ص ۵۱۷.

[۱۲] قمقام زخار و صمصام تبار، فرهاد میرزا معتمد الدوله، انتشارات اسلامیه، ج ۲، ص ۵۴۷ به بعد.

[۱۳] زندگانی علی بن حسین، سیدجعفر شهیدی، دفتر نشر و فرهنگ اسلامی، ص ۶۱ - ۲.

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند ؟

سوره زمر/ ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ .ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)

۲.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی

۳.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...

۴.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو

۵.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه

۶.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱.عمل بر مبنای مجوز های قانونی

۲.ارتباط با مراکز هم سو

۳.پرهیز از موازی کاری

۴.صرفا ارائه محتوای علمی

۵.ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲.برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱.JAVA

۲.ANDROID

۳.EPUB

۴.CHM

۵.PDF

۶.HTML

۷.CHM

۸.GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱.ANDROID

۲.IOS

۳.WINDOWS PHONE

۴.WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که مـا را در دستیـابی به این هـدف یـاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادنـد تقـدیر و تشـکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصـفهان -خیابان عبـدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شـهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول
وب سایت: www.ghbook.ir
ایمیل: Info@ghbook.ir
تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵
دفتر تهران: ۸۸۳۱۸۷۲۲ ـ ۰۲۱
بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹
امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانه‌ای
قائمیه
اصفهان
www
برای داشتن کتابخانه های‌تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشـــانی
www.Ghaemiyeh.com
www.Ghaemiyeh.net
www.Ghaemiyeh.org
www.Ghaemiyeh.ir
مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.
۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹